

Sygn. akt I ACa 1164/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 stycznia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Lidia Sularzycka (spr.)

Sędzia SA Marzanna Góral

Sędzia SO (del.) Joanna Staszewska

Protokolant asystent sędziego Grzegorz Sobczak

po rozpoznaniu w dniu 30 stycznia 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w miejscowości S.

przeciwko r. z siedzibą w W. (poprzednio (...) z siedzibą w W.)

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 2 kwietnia 2014 r.

sygn. akt XVI GC 616/13

1. oddała apelację,

2. zasądza od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w miejscowości S.(...) z siedzibą w W. (poprzednio (...) z siedzibą w W.) kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

I ACa 1164/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 02.04.2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie z powództwa (...) sp. z o.o. z siedzibą w m. S. przeciwko (...) k. z siedzibą w W., obecnie (...) sp. z o. o. z siedzibą w W. o zapłatę: 1. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 8.735,96 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 15.09.2012r. do dnia zapłaty; 2. w pozostałej części powództwo oddalił; 3. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 1.517,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 1.200,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i prawne.

Strony łączyła zawarta w dniu 01.08.2010 r. umowa o współpracę handlową, która regulowała zasady szeroko rozumianej współpracy handlowej w zakresie dostaw towarów realizowanych przez powódkę do placówek handlowych lub magazynów pozwanej oraz usług świadczonych przez pozwaną na rzecz powódki. W ramach zawartej umowy

powódka dostarczyła pozwanej rzeczy w postaci herbat różnego rodzaju i w dniu 8.12.2010 r. wystawiła 16 faktur VAT, na łączną kwotę 9.702,24 zł.

Umowa regulowała świadczoną przez pozwaną usługę zarządzania budżetem marketingowym. Tytułem tej usługi pozwana wystawiła 3 faktury VAT na łączną kwotę 244.000,01 zł brutto. Pozwana przelewem z dnia 10.08.2011 r. rozliczyła dwa rodzaje dokumentów składających się na zobowiązanie powódki na rzecz pozwanej: faktur za usługi zarządzania budżetem marketingowym na podstawie faktur o nr (...) oraz faktur korygujących, które były wystawiane przez powódkę do faktur podstawowych z uwagi na braki ilościowe i cenowe dostaw, realizowanych przez nią. W dniu 10.08.2011 r. w wyniku potrącenia pozwana dokonała na rzecz powódki płatności w wysokości 15,61 zł.

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w zdecydowanej części.

Celem stanowiącego podstawę roszczeń art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2003 r. Nr 153 poz. 1503, ze zm.) jest wyeliminowanie sytuacji, w której zawarcie umowy sprzedaży zależy od dodatkowego świadczenia pieniężnego po stronie sprzedawcy. Nie oznacza to, że pomiędzy sprzedawcą a kupującym niedopuszczalne jest nawiązywanie relacji umownych, w których po stronie sprzedawcy istnieje obowiązek świadczenia pieniężnego, jednakże pod warunkiem, że ekwiwalentem tego świadczenia jest świadczenie kupującego, inne niż sprzedaż towaru zakupionego u sprzedawcy. Przedsiębiorca nabywający towar do dalszej odsprzedaży musi spełniać na rzecz zbywcy świadczenia niezwiązane z realizacją własnego interesu dotyczącego przedmiotu umowy i niezwiązane ze standardową sprzedażą towarów finalnym odbiorcom, np. na życzenie dostawcy umieszcza się w sklepie reklamy o treści przez niego określonej lub z nim uzgodnionej, albo dokonuje szczególnej akcji pomocnej. Ciężar udowodnienia okoliczności, które miałyby wykluczyć uznanie określonego świadczenia jako świadczenia niedopuszczalnego w świetle omawianej regulacji, spoczywa na przedsiębiorcy, który twierdzi, że omawiane unormowanie nie ma zastosowania. Zdaniem Sądu pozwana nie wykazała, że taka sytuacja miała miejsce w rozpoznawanej sprawie w doniesieniu do świadczonych przez nią usług.

W ocenie Sądu powódka nie miała realnego wpływu na treść zarówno samej umowy handlowej, jak i załączników stanowiących jej integralną część. Umowa została powódce przedstawiona w formie gotowego szablonu przygotowanego przez pozwaną, zawierającego z góry sformułowane warunki współpracy.

Za przyjęciem, iż pozwana dopuściła się czynu nieuczciwej konkurencji z art. 15 ust. 1 pkt. 4 uznk przemawiała również okoliczność, że brak było jakiegokolwiek ekwiwalentności między świadczeniami stron, która to ekwiwalentność jest wymagana w przypadku, gdy kontrahenci zawierają umowę o charakterze wzajemnym, szczególnie gdy jeden z podmiotów dysponuje zdecydowanie większą siłą rynkową, niż druga strona.

W ocenie Sądu pozwana nie udowodniła nawet, by świadczenia mające stanowić ekwiwalent pobieranych przez pozwaną opłat za usługę zarządzania budżetem marketingowym miały w ogóle miejsce. Świadek A. B. wskazał, iż usługi te były świadczone; są na to gazetki, katalogi, jednak nic nie zostało w toku sprawy przedstawione na tą okoliczność, a ponadto świadek wskazał, iż niektóre z usług nie były wykonane w ustalonym terminie, proponowane były inne terminy ich realizacji i z tego co pamięta usługi promocji zostały zrealizowane, choć mogły wystąpić przesunięcia w czasie. Nie zostało zatem wykazane, że usługi te zostały faktycznie wykonane.

Niezależnie jednak do powyższego, nawet gdyby przyjąć, że pozwana wykonała wszelkie ustalone usługi reklamowe z produktami powódki, tego rodzaju działanie nie mogłoby stanowić przejawu działalności reklamowej prowadzonej na jej rzecz. Wskazać bowiem należy, iż sprzedawane przez pozwaną towary, dostarczane mu przez powódkę, w chwili ich promowania stanowiły już własność pozwanej. Okoliczność ta przesądza, iż za działanie reklamowe na rzecz powódki nie może być uznane dowolne działanie marketingowe podejmowane przez pozwaną, celem sprzedaży posiadanych przez nią produktów. W kontekście przedmiotowej sprawy, za specjalne działanie reklamowe na rzecz powódki nie mogły w związku z tym zostać uznane zamieszczenie w gazetkach reklamowych dostarczonych przez nią towarów. Wydawane przez pozwaną gazetki reklamowe nie zawierają bowiem jakiegokolwiek treści, która zachęcałaby

konsumentów do nabywania produktów dostarczanych przez powódkę, a nie innych podmiotów, z uwagi na ich określone walory, co powinno być istotą przekazu reklamowego.

Całokształt okoliczności sprawy nakazuje zatem przyjąć, iż świadczone przez pozwaną usługi zarządzania budżetem marketingowym będące przedmiotem umowy handlowej w istocie służyły ukryciu procederu w postaci pobierania przez pozwaną dodatkowych opłat związanych z samym faktem umożliwienia powódce dostarczania towarów.

Wobec uznania, że działania pozwanej stanowiły czyny nieuczciwej konkurencji, za zasadne należało uznać roszczenia o zwrot pobranych kwot na podstawie art. 18 ust. 1 pkt 5 uznk, zgodnie z którym w razie dokonania czynu nieuczciwej konkurencji, przedsiębiorca, którego interes został zagrożony lub naruszony może żądać wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści na zasadach ogólnych. Przepis ten stanowi samodzielną podstawę prawną wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, bez potrzeb odwoływania się do przepisów regulujących konsekwencje nieważności umowy. Spełnione muszą być natomiast przesłanki bezpodstawnego wzbogacenia określone w art. 405 kc, tj. wzbogacenie jednego podmiotu i zubożenie drugiego, związek między zubożeniem a wzbogaceniem i bezpodstawność wzbogacenia, przy czym bezpodstawne wzbogacenie może polegać także na zmniejszeniu pasywów, np. zmniejszeniu zobowiązań pozwanej wobec powódki z tytułu ceny zakupnych towarów (v. wyrok SA w Warszawie z dnia 20.02.2009 r. I ACa 1128/08).

Sąd nie uwzględnił powództwa w całości. Pozwana dokonując potrącenia wskazała, że należności powódki zostały w tej sytuacji pomniejszone o kwoty wynikające także z korekt faktur wystawionych przez powódkę na skutek braków ilościowych i jakościowych towarów. Dokonując weryfikacji zestawienia przedstawionego przez pozwaną (k. 95-102) z korektami faktur złożonymi do akt sprawy Sąd pomniejszył należność powódki o kwotę 966,28 zł, stanowiącą sumę kwot z faktur korygujących, przy czym w zestawieniu dwukrotnie potrącono korektę do faktury nr (...) na kwotę 41,72 zł.

Sąd nie uwzględnił też żądania powódki w zakresie terminu naliczania odsetek. Strona powodowa wskazała termin naliczania odsetek na dzień 08.01.2011 r. jako dzień wymagalności dochodzonych pozwem faktur. Do pozwu nie dołączyła wezwania do zapłaty, wobec czego Sąd przyjął, że dopiero z chwilą doręczenia odpisu pozwu wraz z załącznikami i odpisem nakazu zapłaty pozwana powzięła informację o żądaniu powódki (z.p.o. k. 106). Pozwanej odpis pozwu i nakazu doręczono w dniu 14.09.2012 r. W tej sytuacji termin naliczania odsetek Sąd przyjął od dnia następnego po dniu doręczenia, tj. z dniem 15.09.2012 r.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 kpc.

W apelacji od wyroku w zakresie pkt II powódka zarzuciła:

- sprzeczność treści zebranego w sprawie materiału dowodowego z treścią rozstrzygnięcia w zakresie początku biegu należnych odsetek ustawowych oraz obrazy prawa materialnego poprzez naruszenie art. 481 § 1 w zw. z art. 455 kc;
- sprzeczność zebranego w sprawie materiału dowodowego z ustaleniem Sądu, iż pozwana dokonała skutecznego potrącenia.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja jest bezzasadna.

Ustalenia Sądu Okręgowego są prawidłowe i zasługują na podzielenie. Nie sposób zgodzić się ze stwierdzeniem skarżącej, iż skoro termin płatności wynagrodzenia został pomiędzy stronami określony w umowie, to zobowiązanie pozwanej było zobowiązaniem terminowym w rozumieniu art. 455 kc, a zatem, jak wywodzi skarżąca, okoliczność, że powódka nie wzywała pozwanej do zapłaty, pozostaje bez znaczenia dla bytu odsetek od zobowiązania terminowego.

Wymaga podkreślenia, iż żądanie pozwu nie dotyczy zapłaty reszty należności (reszty ceny) – na zasadzie art. 535 kc, lecz wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści na podstawie art. 18 uznk. W rozpatrywanej sprawie Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił datę, od której pozwana popadła w opóźnienie w spełnieniu świadczenia, w konsekwencji datę zasądzenia odsetek, naliczonych od kwoty bezpodstawnie pobranych przez pozwaną od powódki opłat. Na podstawie art. 18 ust. 1 pkt 5 uznk strona może - niezależnie od innych roszczeń wynikających z umowy - dochodzić zwrotu bezpodstawnie uzyskanych korzyści z tytułu pobrania innych niż marża handlowa opłat za przyjęcie towaru do sprzedaży. Do roszczenia tego zastosowanie będą miały przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu - co wynika z odesłania do zasad ogólnych odpowiedzialności odszkodowawczej. Okoliczność, że roszczenie o zwrot uiszczonych przez powódkę opłat stało się wymagalne już w chwili spełnienia tych świadczeń nie oznacza, że od tej chwili wystąpił po stronie pozwanej stan opóźnienia w spełnieniu świadczenia. Zobowiązanie do zwrotu nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy, co powoduje, że termin spełnienia takiego świadczenia musi być wyznaczony zgodnie z art. 455 kc (v. wyrok SA w Warszawie z dnia 21.01.2010 r. I ACa 1032/09, Lex nr 1120050 i z dnia 24.09.2009 r. I ACa 484/09, Lex nr 1120138). Wymagalność roszczenia określana jest jako stan, w którym wierzyciel ma prawną możliwość żądania zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności. Jest to stan potencjalny, o charakterze obiektywnym, którego początek zbiega się z chwilą uaktywnienia się wierzytelności (v. wyrok SN z dnia 12.02.1991 r. III CRN 500/90 OSNCP 1992/7-8/137, z dnia 22.03.2001 r. V CKN 769/00 OSNC 2001/11/166 i z dnia 28.04.2004 r. V CK 461/03 Lex nr 174217). Dopiero po bezskutecznym upływie terminu wyznaczonego w wezwaniu do zapłaty opłat pobranych przez pozwaną od powódki następuje stan opóźnienia, uzasadniający zasądzenie odsetek na podstawie art. 481 kc. Do pozwu nie dołączono wezwania do zapłaty, dlatego też prawidłowo Sąd Okręgowy przyjął, iż przedmiotową cezurę wyznacza data doręczenia pozwu i nakazu zapłaty. Wierzytelność z tytułu odsetek nie przysługuje powódce wobec pozwanej za okres wcześniejszy, a apelacja w tej części jako niezasadna podlegała oddaleniu.

Również za niezasadny uznać należało zarzut dotyczący skutecznego potrącenia przez pozwaną kwoty 966,28 zł.

Powyzsza kwota, zgodnie z ustaleniem Sądu Okręgowego, stanowi sumę faktur korygujących wystawionych przez powódkę. W oparciu o przedłożone przy pozwie zestawienie faktur (k. 95-102) można stwierdzić, iż jest to suma kwot z szeregu pozycji, dla których wspólne jest to, iż poprzedzone są znakiem „minus” (poza kwotą 41,72 zł). Jeżeli powódka twierdziła, iż przysługująca jej cena za dostarczony towar (cena ujęta w wystawianych przez powódkę fakturach) pomniejszona została o tzw. „opłaty półkowe”, to uprawnione jest wnioskowanie Sądu Okręgowego, iż owa operacja dotyczyła pierwotnie wystawionych faktur. Następce wystawienie tzw. korygujących w istocie zmniejsza zobowiązanie pozwanej – co uwzględnił Sąd Okręgowy. W samej apelacji skarżąca stwierdza, że pozwana nie wykazała w żaden sposób, że zapłaciła cenę sprzedaży towarów wynikającą z faktur, do których wystawiono faktury korygujące. Istotnie nie wykazała tego, dlatego też równowartość tej ceny, w postaci „opłaty półkowej” aktualnie podlega zwrotowi na rzecz powódki. Chodzi jednak o cenę - jak wskazała sama skarżąca - wynikającą z faktur, do których wystawiono faktury korygujące, a nie o cenę z faktur, pomniejszonych o faktury korygujące.

W oparciu o uogólnione twierdzenia apelacji nie sposób zweryfikować stanowiska przyjętego przez Sąd i uznać, iż pozwanej - jak wnosi powódka - nie przysługuje wierzytelność z tytułu „faktur korygujących”. W tych okolicznościach ustalenie Sądu I instancji należy uznać za niewadliwe.

Reasumując Sąd II instancji oddalił apelację jako niezasadną – zgodnie z art. 385 kpc. O kosztach procesu orzeczono stosownie do art. 98 i 108 § 1 kpc.